

Posudek diplomové práce

předložené ve Fonetickém ústavu Filozofické fakulty Univerzity Karlovy

Jméno a tituly posuzujícího vedoucího/opponenta: Ing. Tomáš Božil, Ph.D.

posudek vedoucího/vedoucí posudek oponenta/oponentky

Autor/autorka: Bc. Michaela Rabanová

Název práce: Intra- and inter-speaker variability of Czech noise segments

Rok odevzdání: 2024

Odborná úroveň práce:

vynikající velmi dobrá průměrná podprůměrná nevyhovující

Členění práce:

logické vykazuje mírné nedostatky vykazuje závažnější nedostatky nevhodné

Věcné chyby:

téměř žádné vzhledem k rozsahu přiměřený počet méně podstatné četné závažné

Zvolená metoda:

původní a adekvátní vhodně zvolená nepřilíš vhodná nevhodně zvolená

Rozsah práce:

příliš velký přiměřený tématu dostatečný nedostatečný

Rozsah použité literatury:

nadprůměrný průměrný podprůměrný nevyhovující

Způsob používání odborné literatury:

adekvátní částečně nevyhovující – viz podrobné zhodnocení podezření na plagiát

Grafická a formální úroveň:

vynikající velmi dobrá průměrná podprůměrná nevyhovující

Jazyková úroveň:

vynikající velmi dobrá průměrná podprůměrná nevyhovující

Tiskové chyby:

téměř žádné vzhledem k rozsahu a tématu přiměřený počet četné

Celková úroveň práce:

vynikající velmi dobrá průměrná podprůměrná nevyhovující

Zadání práce:

mimořádně náročné náročnější průměrně náročné lehčí nedostatečně náročné

splněno splněno s drobnými výhradami splněno s většími výhradami nesplněno

Podrobné zhodnocení:

Ačkoliv jsem zastáncem širšího uvedení do tématu včetně vysvětlení obecně známých skutečností, které pomohou pochopit zpracované téma diplomové práce i čtenářům z jiných oborů, zde je poměr „učebnicového textu“ ze začátku možná přece jen již příliš veliký. Prvních 15 stran je věnováno obecně problémům forenzní fonetiky porovnávání hlasů, přičemž z velké části se jedná v podstatě o lehký výtah základních tezí převážně ze dvou prací – Jessen 2008 a Rose 2002. V zásadě by se dalo shrnout, že pro cíle této diplomové práce je z tohoto úvodního textu pouze důležitý závěr, že pro forenzní fonetiku je potřeba brát v potaz nejenom podobnost nahrávek, ale také jejich vyjimečnost.

Ale i následujících 11 stran obsahuje obecně velice známé fakty o frikativách a k prvnímu bodu zadání – prostudovat relevantní literaturu týkající se role šumových segmentů při srovnávání mluvcích – se autorka dostává až na str. 26. Nebylo by to špatně, pokud by zde nebyl zjevný nepoměr, protože tomuto bodu se věnuje skutečně jen na několika stranách a rozsah literatury je zde velice malý.

K teoretické části uvádím několik poznámek:

- Str. 11: uvedení vzorce pro likelihood ratio jako obrázek, navíc silně rastrovaný, není vhodné. Nikde dále v práci se navíc s likelihood ratio nepočítá.
- Figure 2 – 5 a 7 – 8 jsou evidentně bez úpravy 100% převzaty z děl, která jsou sice v textu citovaná, nicméně v popisu obrázků musí být v takovém případě převzetí výslovně uvedeno.
- Str. 14: chapter 1.2.2 -> pravděpodobně 2.2.2.
- Str. 17, kde se hovoří o fonému /v/ v češtině, by bylo vhodné zmínit, že často bývá realizován také jako aproximanta.
- Str. 18: citovaná práce Laufer 1991 chybí v seznamu referencí.
- Str. 23: section 1.1 -> opět pravděpodobně špatné číslování.
- Str. 26: $k = 0, 0.5, 1, 0.5 \dots 1/2(N-1)$ – místo druhého 0.5 mělo být 1.5.
- “any sinusoid with no phase is a cosine wave” – nesouhlasím, to by byla sine wave.

Praktická část není příliš silná – autorka dostala k dispozici nahrávky a skripty pro extrakci parametrů. Přínos je tedy v manuálním zarovnání hranic třetiny nahrávek a tvorba deskriptivních grafů, které jsou výhradně zaměřeny na kvantily (vypsání následně i formou tabulek). Další statistika a hlubší interpretace chybí. K této části opět uvádím seznam poznámek:

- Str. 33: nahrávky na mobilních telefonech – není uvedena šířka pásma těchto originálních nahrávek. Může být u každé osoby jiná a často ani nemusí odpovídat plnému rozsahu danému vzorkovací frekvencí, která též není uvedena.
- Str. 34: “30 ms window around the temporal midpoint” – není uvedeno, jaké segmentační okno bylo zvoleno. To má přitom zásadní dopad na spektrální vlastnosti. “Transformed into a spectrum” – není uveden konkrétní postup a parametry metody. Chybí zde tedy důležité informace pro replikaci, případně přiložený skript.
- Str. 37: obsírný popis, proč nebyly pro hlásky v grafech použity IPA značky, musel dát jistě více práce, než tyto symboly ve výsledných grafech upravit. Rozhodnutí ale respektuji, ovšem pokud se už použily značky š a ř, nerozumím, proč bylo použito x místo ch.
- Str. 38: Figure 12 zobrazuje mimo jiné PSD bez vysvětlení této zkratky a bez uvedení parametrů této metody; ty mají přitom výrazný dopad na interpretaci daného grafu.
- Str. 41 – celá sekce 4.1: hovoří se zde o populačních charakteristikách, které by mohly být užitečné pro forenzní analýzy. O samotné populaci se v práci ovšem nic neuvádí – o jak staré lidi

se jednalo, jakého vzdělání, z jaké oblasti? V textu práce se akorát dozvídáme, že se jedná o muže a že nahrávky autorka dostala od svého vedoucího.

- Str. 42 – celá sekce 4.1: vzhledem k neuvedenému frekvenčnímu rozsahu nahrávek pořízených mobilem je těžké brát tyto grafy jako obecně použitelné, jelikož frekvenční rozsah nahrávek má na tyto parametry zásadní dopad. Škoda také, že nebylo zohledněno segmentální okolí, protože to může mít také vliv na uvedené charakteristiky.
- Str. 58 – Fig. 31: zobrazovaná veličina evidentně vykazuje výraznou nesymetrii. Má smysl se u takovýchto dat bavit o kvantilech a outliers? Transformace logaritmem by jistě velice pomohla.
- Str. 59 – Fig. 32: vzhledem k GDPR nepovažuji za vhodné zobrazovat zkratky jmen mluvčích. Obrázku by též velice pomohlo seřadit mluvčí dle jejich střední hodnoty než dle abecedy jejich zkratek.
- Str. 70 a 71 – Fig. 42 a 43: zobrazované veličiny opět evidentně vykazují výraznou nesymetrii. Obzvláště ve Fig. 43 není prakticky nic vidět, skupiny nelze opticky porovnávat. Opět bych doporučil transformaci logaritmem.

Otázky k obhajobě a náměty do diskuze:

- Na str. 25 je uvedeno, že pozitivní čtvrtý moment indikuje relativně vysokou špičatost. Co je zde referencí, tj. co odpovídá nulové špičatosti?
- V textu k Figure 12 je uvedeno, že DCT0 reflektuje průměrnou amplitudu spektra, DCT1 jeho lineární sklon atd. V grafu je vidět u každého DCT „koeficientu“ frekvenčně závislá křivka v decibelech. Jak máme takový graf číst? Kde zde nalezneme konkrétní koeficient a jaká je tedy jeho hodnota? To samé i pro Fig. 13 – 15. V textu práce toto vůbec není vysvětleno či jakkoliv rozvedeno.
- Fig. 40 a text na str. 67: čím si vysvětlujete jiné pořadí mediánů CoG v telefonním přenosu NB?

Práci

doporučuji nedoporučuji uznat jako diplomovou.

Navrhuji hodnocení stupněm:

výborně velmi dobře dobře neprospěl/a

V Českém Brodě, 5. září 2024

Ing. Tomáš Bořil, Ph.D.